

The Obligation of Avoiding Suspicion: והייתם נקיים

פרשת מטות-מסעי, תשע"ז

1) במדבר (מטות) – פרק לב, פסוק כ-כד

כ ויאמר אליהם משה, אם תעשו את הדבר הזה: אם תחלצו לפני ד' למלחמה. כא ועבר לכם כל-חלוץ את הדרך לפני ד' עד הורישו את איביו מפניו. כב ונכבשה הארץ לפני ד' ואחר תשבּו והייתם נקיים מד' ומישראל; והיתה הארץ היאת לכם, לאחזה לפני ד'. כג ואם לא תעשו כן, הנה חטאתם לד'; ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם. כד בּנו לכם ערים לטפכם, וגדרת לצנאכם; והיצא מפיקם, תעשו.

2) ירושלמי – מסכת שקלים, פרק ג, סוף הלכה ב

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום. בתורה מנין? דכתיב "והייתם נקיים מד' ומישראל" (במדבר לב כב), בנביאים מנין? דכתיב "א-ל אלקים ד' וגו' וְיִשְׂרָאֵל הוּא יְדַע" (יהושע כב, כב), בכתובים מנין? דכתיב "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם" (משלי ג, ד). גמליאל זוגא שאל לרבי יוסי בר רבי בון איזהו המחווה שכולם? אמר ליה והייתם נקיים מד' ומישראל.

3) מסכת שבת דף קיח:

וא"ר יוסי יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו; אמר רב פפא לדידי חשדן ולא הוה בי

4) מקור חסד על ספר חסידים [סימן מד], ס"ק יז

...היינו כשאין הוא מביא את עצמו לידי חשד, אז יהיה הבושת לכפרת עונותיו...

5) של"ה הקדוש - פרשת ויקהל-פקודי, דרך חיים תוכחת מוסר, אות כט

'אלה פקודי המשכן' (שם לח, כא), 'ואת האלף ושבע המאות' וגו' (שם שם, כח). בתנחומא (פקודי ז), והוא נותן להם חשבון על כל דבר ודבר, לזהב ולכסף ולנחושת... עם שהוא עושה חשבון והולך על כל דבר ודבר שעשוי כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל שעשה מהן וויס לעמודים. ולא היו נראים. התחיל עומד תמה ואומר, עכשיו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר שאני נטלתי אותם, והוא חוזר לבא על כל מלאכה ומלאכה. מיד האיר הקדוש ברוך הוא את עיניו ותלה עיניו וראה שהיו עשויין וויס לעמודים, התחיל להשיב [להם] בקול רם 'ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים (שקל) עשה וויס לעמודים'. באותה שעה נתפייסו ישראל. מי גרם לו, על ידי שישב ועשה חשבון, עכ"ל. מכאן ילמוד כל אדם להיות נקי מישראל, ואל יחשוב הרי אני מאנשי האמונה. ואף על פי שכתוב "ולא יחשבו [וגו'] כי באמנה הם עשים" (מלכים ב', יב:טז), מכל מקום ילמוד בקל וחומר בנו של קל וחומר אלף פעמים ממשה רבינו ע"ה.

6) שו"ת חתם סופר - חלק ו, ליקוטים סימן נט

שלום לך ושלום לעוזרך התלמיד הותיק שי'. העתקתני בדבריך ובגלגולי סבותיך אשר לא הי' לי לנחת ודע בני ותלמידי שי' כי כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה והייתם נקיים מה' ומישראל וב' חובות אלו נקיות מה' יתב' והנקיות מישראל עמו הם שני רוכבי' צמדים על גבנו ויותר אפשרי לצאת ידי החוב הראשון היינו ידי שמים יותר הרבה ויותר מלצאת ידי הבריות כי הם חושבים מחשבות זרות ונושאי' ונותני' מוזרי' בלבנה ועונשו יותר קשה מאד מאד עד לאין מספר ממי שאינו יוצא ידי שמים ח"ו והוא מש"ס ס"פ יה"כ בענין חלול ה' דאין לו כפרה כלל ר"ל ושיעור חלול ה' כגון רב דשקיל בשרא ולא יהיב דמי לאלתר ובעו"ה שכיח בדברי הבריות למדן כזה יעשה דבר זה והוא שגור בפיהם ואפילו על חשד סברא בעלמא והשתא אי נמי הי' אותו הלמדן עושה כשורה ויצא ידי שמים בכל יכולתו בחיק האפשרי אלא שלא נזהר עד שטעו בו אלו שותי שכר ועשאוהו מנגינותם הרי הוא כבר נלכד במצודתם על זה ידו כל הדווי' והכתוב צווח הרכבת אנוש לראשנו.

ואני הרהרתי כמה פעמים אם אפשר שקיים אדם בעולם מקרא זה על מתכונתו, ואולי על זה כויל שהע"ה אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא רצונו לומר שאפי' בעשייתו כל טוב א"א שלא יחטא עכ"פ באופן השני הנ"ל ביציאת ידי הבריות. ואינני כדי להזכיר אבותינו הקדושים מ"מ תורה היא וחוכך אני בבני גד וראובן אשר עליהם נאמר מקרא זה והייתם נקיים ועפ"י עצת מרע"ה שהי' עפ"י ה' עשו את שלהם לנקות עצמן והוא במה שיצאו חלוץ י"ד שנים לפני צבא המלחמה ומ"מ לא יצאו ידי חובה המקרא הזה בשלימות כי לא על חנם גלו ראשונה לפני כל השבטי' וקראו חז"ל עליהם מקרא זה נחלה מבוהלת בראשונה אחריתה לא תבורך עיי' ברבה פ' מטות.

7) מסכת שבת דף כג.

ומנא תימרא דחיישינן לחשד - דתניא, אמר רבי שמעון: בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו: מפני גזל עניים, ומפני ביטול עניים, ומפני החשד, ומשום דבל תכלה.

8) אגרות משה – אורח חיים, חלק ד, סימן פב

...וגם בלא זה מסתבר לע"ד שאיסור חשדא שילפינן בשקלים פ"ג מ"ב מקרא דוהייתם נקיים מה' ומישראל הוא איסור מדאורייתא מצד עצמו שמחוייב שלא לעשות דברים שיחשדוהו וגם אחד מהטעמים שצריך להניח פאה בסוף שדהו משום חשדא בשבת דף כ"ג ע"א וא"כ א"צ לחקור איזה גדר איסור שייך להיות בזה דזה עצמו הוא האיסור.

9) מסכת שקלים – פרק ג, משנה ב

אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר. לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר: "והייתם נקיים מה' ומישראל". ואומר: "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם" (משלי ג, ד).

10) מסכת פסחים דף יג.

דתניא גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן [רש"י - שמא יחשדום שלקחום בזול] משום שנאמר "והייתם נקיים מה' ומישראל".

11) שלחן ערוך – יורה דעה, סימן רנז [סדר גביית הצדקה ושלא לאחרה]

סעיף א - ...ולא ימנה מעות הקופה שנים שנים, אלא אחד אחד, מפני החשד, שנאמר: והייתם נקיים מה' ומישראל (במדבר לב, כב) (לי רמב"ם פ"ט מהל' מ"ע).

12) ט"ז – ס"ק ב (שם)

שנים שנים. שלא יאמרו שנים הוא מטיל ואינו מונה אלא אחד:

13) מסכת ברכות דף ג.

תנו רבנן, מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה: מפני חשד, מפני המפולת ומפני המזיקין.

14) רש"י (שם)

מפני חשד – שלא יאמרו: זונה מוכנת לו שם:

15) תלמידי רבינו יונה (שם)

מפני חשד. פ"י שאע"פ שהאדם לא יעשה העבירה יש לו לזוהר ולברוח מן הדברים שמביאין לידי חשד שנאמר "והייתם נקיים מה' ומישראל". וכן אמרו חכמינו ז"ל (חולין דף מד ב) הרחק מן הכיעור וכו':

16) בני יששכר - מאמרי חודש תמוז-אב, מאמר א, אות ד [מהות החודשים]

עפ"י קבלת הארז"ל אשר כל החודשים הם בחינת איברי הראש [ליקו"ת פ' בא], והנה ב' החודשים הללו הם בחינת עין ימין (תמוז) ובחינת עין שמאל (אב), וכעת בעוה"י נאמר עיני עיני יורדה מים [איכה א טז], נ"ל הוא הנרמז בדברי רז"ל כלה (כנסת ישראל) שעייניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה [תענית כד א] ובהיפך ח"ו וכו', והנה עינים הללו יתוקנו ויאירו בבוא פינח"ס אליה"ו במהרה בימינו בגימ' ב' פעמים עי"ן...

17) בראשית (וישב) – פרק לט, פסוק ט [ע"פ ספר שפת אמת [ברזען] זי"ע¹]

איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשף ממני מאומה כי אם אותך באשר את אשתו ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת וחקטאתי לאלקים.

18) עטרה למלך – עמ' עז (ר' אברהם יעקב הכהן פאס זצ"ל)

← **מעשה באדם אחד שנחבט לדין ונתחייב שבועה בכ"ד. נשבע ואח"כ מיד שלם. והי' הדבר תמוה מאד. והסביר טעמו ונימוקו: אילו הי' משלם ולא נשבע היו אומרים עליו שנתכוון לגנוב ונרתע מפני השבועה ובע"כ שלם, ואילו הי' נשבע ולא שלם הי' בע"ד אומר עליו: "ראו גנב שכמותו, אף משבועה אינו ירא..." לפיכך נשבע ושלם לפנים משורת הדין לקיים והייתם נקיים מישראל... |**

¹ ר' משולם שרגא פייבוש הלפרין זי"ע